

Şəhla TAHİRQIZI,
filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Vəfa ABBASOVA,
filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

AŞIQ ƏDƏBİYYATINA DƏYƏRLİ TÖHFƏ

(«Xalq Bank»ın «Xalq Əmanəti» layihəsi çərçivəsində nəşr etdirdiyi «Aşiq ədəbiyyatı antologiyası» kitabı haqqında)

Açar sözlər: aşiq ədəbiyyatı, dastan, poeziya, məhəbbət dastanı, ədəbi nümunə, antologiya

Ключевые слова: ашугская литература, сага, поэзия, любовный эпос, литературный пример, антология

Key words: ashug literature, saga, poetry, love epic, literary example, anthology

Azərbaycan aşiq ədəbiyyatı xalqımızın milli sərvətidir. Əsrlərdir azərbaycanlıların bütün nəsilələrinin ürəyindən, dilindən, əlbəttə, qan yaddaşından süzülüb gələn bu xəzinənin yaşadılması, gələcək xələflərə ötürülməsi yolunda böyük addım atılıb. «Xalq Bank» «Xalq əmanəti» layihəsi çərçivəsində üç cildlik «Aşiq ədəbiyyatı antologiyası» kitabının nəşr edilməsi ilə milli aşiq sənətinə və ədəbiyyatına əbədi abidə ucaldıb. Çağdaş ədəbiyyatımızda, aşiq yaradıcılığında hadisə sayılacaq bu nəşrlə milli ruhu özündə əks etdirən söz, sənət xəzinəsinin qapıları xalqın üzünə açılıb, minlərlə oxucunun və fikir adamının ruhuna samballı töhfə verilib. Böyük zövq və nəfis tərtibatda işıq üzü görün kitabda hər bir incəliyə diqqət göstərilməsi, dastanların toplanmasında və tərtibatında elmi yanaşmanın qorunub saxlanması, ən vacibi görülən işə böyük məhəbbətlə yanaşılması nəşrin akademik səviyyəsindən xəbər verir.

«Aşiq ədəbiyyatı» antologiyasının birinci cildinə «Aşiq poeziyası», ikinci cildinə «Qəhrəmanlıq dastanları», üçüncü cildinə isə «Məhəbbət dastanları» toplanıb. «Aşiq poeziyası» adlanan birinci cildin özəlliyini artıran ən mühüm cəhətlərdən biri Azərbaycan aşiq ədəbiyyatının Dədə Qorquddan başlamasıdır. Məhz bununla yaradıcı heyət mənəvi baxımdan çox uğurlu yanaşma nümayiş etdirərək elmi və metodoloji nöqteyi-nəzərdən böyük uğura imza atıblar. Antologiyanın birinci cildindəki ön sözün müəllifi

Məhərrəm Qasımlının da qeyd etdiyi kimi, «öz tarixi-mədəni mahiyyətinə görə əsasən bahadırlıq ruhunun təbliğ və təlqininə yönəlmiş olan ozan sənətinin birbaşa olmasa da dolaylı davamçısı statusunda çıxış edən aşiq sənəti ozanlara məxsus olan söz və musiqi repertuarını, eləcə də ifaçılıq üslubunu öz süzgəcindən keçirərək müəyyən şərtlər daxilində mənimsəmişdir». Bu mənada oğuz epoxasının ən güclü simalarından olan Dədə Qorqud ozan yaradıcılığının antologiyada haqlı olaraq qabardılması, aşiq ədəbiyyatının ruhunun mənbəyi olan bu ədəbi abidənin möhtəşəmliyinin uğurlu təqdimatı alqışa layiqdir. Çünki qədim oğuz cəmiyyətində Dədə Qorqudun söylədiyi hər bir söz, hər bir kəlmə xalqın dilinin əzbərinə çevrilib. Ulu Dədə Qorqudun

Əsgü panbuq bez olmaz,
Qarı düşmənlə dost olmaz...

Oğul atanın yetiridir,
İki gözünün biridir...
deyimləri bir daha göstərir ki, aşiq sənəti elə xalqın özüdür.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan ədəbiyyatına nəzər salanda aşiq yaradıcılığı qədər xalqı tərənnüm edən, onun ruhunu, milli kimliyini yaşadan ikinci yaradıcılıq nümunəsinə rast gəlmək olmur. Ona görə də bu antologiyaya ulu Qorqudun müqəddəs yolunu uğurla davam etdirərək xalqımızın zəngin dəyərlərini nəsildən-nəslə ötürən,

yaşadan və ona daha mükəmməl xarakter verən Yunus Əmrədən, Aşıq Aydın, Aşıq Qəribdən poetik nümunələrin daxil edilməsi onun mənəvi dəyərini daha da artırır.

Söz bir olsa, dağ oynadar yerindən,
El bir olsa, zərbi kərən sındırar
deyən Abbas Tufarqanlının,
Yaxşı igid yaman etməz adını,
Çünki yaman addan ölüm yaxşıdı...

deyən Xəstə Qasımın yaradıcılıq ruhunun geniş əks olunduğu kitabda ozan-aşıq sənətinin ortaya qoyduğu poetik sərvət həqiqi mənada xalqımızın milli-mənəvi varlığının baş ucalığı kimi çıxış edir. Bütün zamanların aşığı ədəbiyyatının doğurduğu təəssürat insanı heyrətə salır. Qədimlərdən üzü bəri dilimizin saflığının qorunub saxlanması, əsrdən əsrə müşahidə olunan dəyişikliklərin hamısı bir anda göz önündə canlanır.

Aşıq Qurbani deyir ki,
Mələklərmi dərmış, göydən gətirmiş?! -
Heyif ki, dəriblər az bənövşəni.

Məhz bu misralarda diqqəti cəlb edən dilin saflığı və təbii ki, aşığın bu misraları deyərək dilin bütün imkanlarından məharətlə istifadə etməsidir. Və yaxud, Dədə Şəmşirin

Şəmşiri bir kəmər kimi
Dola, incə bel sarı.

deyimi bir daha söz sərrafı olan ulu aşıqlarımızın dəyərini, onların xalqın düşüncəsində oynadığı rolu ehtiva edir. Təsvir-tərənnüm obyektinə söz sığalı çəkmək missiyasını təkcə yuxarıda adını çəkdiyimiz aşıqlar uğurla yerinə yetirməyib. Onların sırasında Sarı Aşıq, Abdalgüləblə Valeh, Yəhya bəy Dilqəm, Hüseyin Şəmşirli, Aşıq Ələsgər, Hüseyin Bozalqanlı, Molla Cuma, Növrəs İman, Mikayıl Azafı və başqaları var. Onların araya-ərsəyə gətirdiyi çoxsaylı yaradıcılıq nümunələri Azərbaycan dilinin saflığını qorumaqla, onun mənəvi bütövlüyünün də təmin olunmasında əsil fədakarlıq göstərmişlər.

Antologiyanın elmi redaktoru Məhərrəm Qasımlı yazır ki, "söz sərrafı olan dədə aşıqlarımız hər zaman düz qoşduqları sözün çəkisinə, düzümünə, rəng çalarına çox böyük həssaslıqla

yanaşmış, söylədiyi mətləbin dərinliyi ilə yanaşı, deyim biçiminin orijinallığına və heyranlıq doğurmaq imkanlarına xüsusi diqqət yetirməyə çalışmışlar". Bu mənada aşıq ədəbiyyatının qan damarlarını təşkil edən cinas bayatıların, cinas gəraylıların, dodaqdəyməzlər, diltərpətməzlər, nəfəşəkməzlər, cıqalı təcnislər, zəncirləmələr, qoşayarpaqlar, güllü qafiyələr və bu kimi onlarla şeir şəkillərinin təqdim olunduğu antologiyanın daşdığı missiyanın zənginliyi və sambalı daha aydın görünür.

Bu kitabda maraqlı doğuran nüanslardan biri də milli aşıq sənəti coğrafiyasının əhatə olunmasıdır. Hər bir yerin, bölgənin özəlliyinin əsas daşıyıcısı olan aşıqlarımızın Təbriz, İrəvan, Dərbənd, Gəncə, Qarabağ, Borçalı, Naxçıvan, Urmıya, Zəncan, Qars, Səlmas, Marağa və digər yurd yerlərimizin timsalında vahid Vətən formatında birləşdirilməsi bu layihənin uğuru sayılmalıdır. Məsələn, Aşıq Qərib Təbrizi tərənnüm edərkən həm də onun zəngin tarixini, iqtisadi və mədəni özəlliyini dilə gətirir, füsunkar mənzərələrindən məharətlə bəhs edir:

Təbrizin ətrafı bağdı, meşədi,
İçində oturan bəydi, paşadı.
Səkkiz min məhəllə, beş min küçədi,
Çarşısı, bazarı, yolu Təbrizin.

Abbas Tufarqanlının Dəmirqapı Dərbəndi təsviri etməsi də maraqlı doğurur:

Dərbənd dedikləri bağçadı, bağdı,
Alt yanı dəryadı, üst yanı dağdı.
Çox əcəb gəzməli, səfalı çağdı,
Xəstəyə dərmandı narı Dərbəndin.

Aşıq yaradıcılığı boyu keçilən tarixi mərhələlər təbii ki, bu el sənətinin formalaşmasında müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Sovet mərhələsində milli aşıq sənətinin yaşadılması, onun yeni ideologiya və ondan irəli gələn məsələlər fonunda müzakirə və mübahizə mövzusunda çevrilməsi təbii ki, aşıqlarımızın yaradıcılığına təsirsiz qalmadı. Xüsusilə XX əsrin 30-cu illərindən başlayaraq bu məsələnin daha qlobal xarakter alması nəticədə etibarilə aşıq ədəbiyyatının həm nəzmə, həm də nəsrə xüsusi təsirini müşahidə edirik.

Həmin dövrün ən diqqət çəkən məqamlarından biri də sosialist ideologiyasına xidmət edən aşıq yaradıcılığının hətta sovet dövründə də yaşamaq hüququ əldə etməsi, rəsmi status qazanması ilə bağlıdır. Məhz o dövrdə müasir aşıq yaradıcılığının nüfuzlu simaları yetişdi, Aşıq Şəmşir, Aşıq Veysel, Şeyda Əziz, İsmayıl Katib, Miskinli Vəli, Qəmli Hüseyin, Xındı Məmməd, Həsən Mülküllü, Dərya Məhəmməd, Məzahir Daşqın, Aşıq Hüseyin Cavan, Aşıq Hüseyin Saracılı, Aşıq Şakir, Mikayıl Azafılı, Aşıq Pənah, Aşıq İmran, Aşıq Kamandar, Bəhmən Vətənoğlu, Aşıq Əkbər, Sücaət və başqaları mükəmməl yaradıcılıq nümunələri yaradaraq tarixə düşdülər.

Tərtibçilərin uğurlarından danışarkən bir məqamı da qeyd etməliyik ki, onlar yalnız xalqın düşüncəsində klassikləşmiş aşıqlara deyil, həm də müasir aşıq məktəbinin yetirmələrinə də geniş yer veriblər. Aşıq İsfəndiyar Bayramov, Narınc Xatun, Aşıq Ulduz Sönməz, Səadət Buta, Aşıq Ədalət Nəsimov, Aşıq Rza Qobustanlı, Aşıq Murad Çobanoğlu, Aşıq Əhliman Şirvanlı, Gülarə Azafılı və Solmaz Kosayevanın bu siyahıya daxil edilməsi görülən işin miqyasının, onun bütün dövrləri əhatə etməsinin təzahürüdür.

Qəhrəmanlıq dastanlarının daxil edildiyi “Aşıq ədəbiyyatı antologiyası”nın ikinci cildində məzmun və keyfiyyət baxımından diqqəti cəlb edir. Yeddi dastanın toplandığı ikinci cildə ön söz yazan filologiya elmləri doktoru, professor Mahmud Allahmanlı qeyd edir ki, “dastanşünaslıqda dastanlar əsasən məhəbbət və qəhrəmanlıq adı ilə iki yerə bölünür. Ailə-əxlaq dastanları da bəzən bu bölgədə özünə yer alır. Azərbaycan xalqının dastan yaradıcılığı zəngin bir mədəniyyət xəzinəsidir. Bu isə xalqın tarixi taleyi, yaşadığı həyat, qarşılaşdıqları problemlər, mübarizə əzmi, dünya nizamı qurmaq istədiyi nizam, dəyər və ölçülərlə bağlıdır”. Müəllif haqlı olaraq vurğulayır ki, indiyə qədər xalqımızın mübarizə əzmindən xəbər verən qəhrəmanlıq dastanları əslində Azərbaycan cəmiyyətinin tarixi və taleyi ilə sıx bağlı olub. Biz bunu ən böyük qəhrəmanlıq eposlarından olan “Koroğlu” dastanının timsalında daha ay-

dın görürük. Xalqımızın zəngin folklor xəzinəsində mühüm yer tutan dastan yaradıcılığının ən parlaq nümunələrindən olan “Koroğlu” dastanının məziyyətlərindən danışarkən ilk növbədə onun ölkənin düşdüyü siyasi vəziyyət, cəmiyyət və vətənpərvərlik müstəvisində də təhlil etmək lazımdır. Ona görə də birmənalı şəkildə demək olar ki, “Koroğlu” dastanı qəhrəmanlıq dastanları arasında milli ruhu daha çox ifadə və təlqin edən güclü vasitələrlə zəngindir. Digər tərəfdən, xalqın tarixi və mənəvi yaddaşını, milli kimlik düşüncəsini, yüz illər boyu fasiləsiz şəkildə gerçəkləşdirmək missiyasını uğurla yerinə yetirən “Koroğlu” dastanı əyilməzlik, yenilməzlik mücadiləsinin ifadə olunması baxımından əsil xalq yaradıcılığı hadisəsidir. Məhz bu səbəbdən ikinci cildin “Koroğlu” dastanı ilə başlaması ilk növbədə onunla bağlıdır ki, şərq xalqları arasında bu miqyasda yayılan ikinci dastan yoxdur. Baxmayaraq ki, Koroğlu Azərbaycan xalqının övladıdır və onun şəxsi Azərbaycan etnosunun milli kimliyi və ruhu ilə sıx bağlıdır. Həmçinin bu başlanğıc dastanın tədqiqi ilə məşğul olan, bu yolda bütün əzmini sərf edən alimlərimiz - V.Xulufu, H.Əlizadə və M.H.Təhmasibin əməyinə verilən dəyəri göstərir.

İkinci cildə toplanan qəhrəmanlıq dastanlarının böyük hissəsi yenə də xalqın tarixi ilə bağlı yaranan böyük bir siyasi-ictimai dövrü əhatə edir. XIX əsrin ortalarından başlayaraq, Azərbaycanda geniş yayılan və bir çox hallarda xalq hərəkətinə çevrilən qaçaq hərəkətinin liderlərinin və onların fəaliyyətlərinin əks olunduğu bu dastanların da bədii-ədəbi müstəvidə elmi dəyəri yüksəkdir. İlk növbədə onlar o dövrün siyasi-ictimai vəziyyətini öyrənmək, eləcə də xalqın üzləşdiyi məhrumiyyətləri tarixi müstəvidə araşdırmaq üçün əvəzsiz mənbədir. Çarizm istibdadından qaçaraq dağlara, dərələrə sığınan və öz başının dəstəsi ilə haqsızlığa qarşı kəskin mübarizəyə qalxan xalq qəhrəmanlarının taleyinin, onların xalq arasındakı hörmətinin təzahür etdiyi qəhrəmanlıq dastanları rəvayətdən daha çox real həyat həqiqətlərini əks etdirir. Qaçaq Kərəm, Qara Tanrıverdi, Qandal Nağı, Qaçaq İsaxan, Səməd bəy, Mehralı bəy,

Qaçaq İsmayıl və başqalarının qəhrəmanlıq dolu həyatı bu gün ehtiramla yad olunur, sevilir. Onların dildən-dilə, ağızdan-ağıza keçib bu günümüze çatmasının səbəbi də məhz bundadır. Ən maraqlı nüanslardan biri də qəhrəmanlıq tariximizdə qadınların da yer almasıdır. Onlar da kişilərlə birgə mübarizə apararaq əslində Azərbaycan cəmiyyətinin kamilliyini, ailə dayaqlarının möhkəmliyini, namus-qeyrət fəlsəfəsinin qüdrətini həm ədəbiyyata gətirməyə, həm də xalq arasında dolğun və təqdir olunan təəssüratın yaranmasına səbəb olublar. Məsələn, "Qaçaq Süleyman" dastanının qəhrəmanı qadındır. Qaçaq Süleyman adı ilə el arasında tanınan, uzun illər çar çinovniklərinə qarşı mübarizə aparan, yerli zülmkarlara qan udduran bu qəhrəman Azərbaycan qadını hətta dəstəsindəkilərdən belə cinsini gizlətməyə müvəffəq olmaqla malik olduğu güclü iradəni, kişi karakterini ortaya qoyur, gözlərimiz önündə böyük qəhrəmanlıq obrazı canlandırır.

"Aşıq ədəbiyyatı antologiyası"nın məhəbbət dastanlarının toplandığı üçüncü cildinə on yeddi dastan daxil edilib və bu dastanların rəmzi səciyyə daşıyan ən mükəmməl örnəyi "Qurbanı" dastanıdır. Gəncə xanı Ziyad xanın qızı ilə eşq yaşayan Qurbaninin sevgisindən bəhs edən bu dastanda min misradan çox şeir var. Əsasən qoşma və gəraylılardan və iki divanidən ibarət olan dastan poetik tutumu, dərin məzmunu ilə diqqət çəkir. Pəri ilə Qurbaninin deyişmələri dastanın mükəmməl və sevilən formatını yaradır:

Pəri:

Dərdin alım, əsmər oğlan,
Dur gəl qoynuma, qoynuma!
Yazıq canım sənə qurban,
Dur gəl qoynuma, qoynuma!

Qurbanı:

Ala gözlü, nazlı Pərim,
Yox Pərim, gələ bilmərəm.
Sənə qurban canü sərim,
Yox Pərim, gələ bilmərəm.

deyişməsində biz bir tərəfdən böyük sevginin və bundan doğan xiffətin şahidi oluruq, digər tərəfdən, dövrdən irəli gələn çətinliklərin bu iki sevgiləyə yaşatdığı mərhumiyyəti görürük.

Nəşrdə yer alan "Aşıq Qərib", "Tahir və Zöhrə", "Əsli və Kərəm", "Abbas və Gülgəz", "Şah İsmayıl", "Yetim Aydın", "Xəstə Qasım və Mələksima", "Novruz və Qəndab", "Valeh və Zərnigar", "Arzu və Qənbər", "Əmrah" və digər dastanlar həm dövr, həm də məna və bədii dəyər baxımından maraqlı doğurur. Bu cildə ön sözün müəllifləri olan filologiya elmləri doktoru Məhərrəm Qasımlı və filologiya elmləri doktoru Mahmud Allahmanlı haqlı olaraq qeyd edirlər ki, "orta yüzilliyin şah əsərləri olan "Aşıq Qərib", "Tahir və Zöhrə", "Əsli və Kərəm", "Abbas və Gülgəz", "Şah İsmayıl və Gülgəz" kimi möhtəşəm dastanlar Azərbaycan hüdudlarından çıxaraq ümumən Qafqaz, Anadolu, Orta Asiya ərazilərinə də geniş yayılmışdır...".

Tarixi dövrə nəzər salanda görürük ki, XVIII-XIX əsrlərdən etibarən dastan yaradıcılığı tədricən öz yerini dastan ifaçılığına verir. Bu iş dastanların müxtəlif vaxtlarda və müxtəlif adamlar tərəfindən variantlaşmasına səbəb olmaqla öz orijinal bədii və ədəbi əhəmiyyətindən kənarlaşır. Amma Azərbaycan xalq dastanlarının ümumi sayının üç yüzdən çox olmasını nəzərə alanda onların aşıq ədəbiyyatı və musiqisi fonunda nə qədər əzəmətli göründüyünü danmaq olmaz. Sözün geniş mənasında bütün Azərbaycan miqyasında əhatə olunan aşıq ədəbiyyatı və onun mühüm tərkib hissəsi olan dastan yaradıcılığının həm elmi, həm də mənəvi dəyəri bu günün prizmasından yanaşdıqda birmənalı olaraq xalqın milli kimlik meyarı kimi çıxış edir. Bu nailiyyətin reallığa çevrilməsi üçün indiyə qədər həm dövlət, həm də cəmiyyətin özü tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər töhfə xarakteri daşımaqla Azərbaycan aşıq sənətinin və yaradıcılığının yaşadılmasına xidmət edib. Azərbaycanın birinci vitse-prezidenti, YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə aşıq sənətinin YUNESKO-nun Qeyri-maddi mədəni irs üzrə reprezentativ siyahısına daxil edilməsi xalqımızın mədəni dəyərlərinə ali diqqətin təzahürü kimi qiymətləndirilməlidir. Aşıq sənətinin böyün dünyada təbliğ olunmasına, gələcək nəsillərə çatdırılmasına hesablanan bu

hadisə ilə Mehriban Əliyeva beynəlxalq səviyyədə aşiq sənətinin Azərbaycan mədəni irsinin ən qədim nümunələrindən biri olduğunu təsdiqləyib. Bununla paralel “Xalq Bank”ın “Xalq Əmanəti” layihəsi çərçivəsində “Aşiq ədəbiyyatı antologiyası”nın buraxılması, akademik tərtib prinsiplərindən irəli gələrək milli-mədəni irsin xüsusi qayğı ilə əhatələnməsi və geniş təbliğ olunması qürur doğurur. Təbii ki, bütün bunlar bu unikal layihə üzərində savadlı heyətin çalışmasından irəli gəlir. Layihənin uğurunu şərtləndirən məsələlərdən biri də onun Rafiq Həşimovun rəhbərliyi altında icra olunmasıdır. Uzun illər televiziya ekranlarından yaxşı tanıdığımız, Azərbaycan Televiziyasının “Xəbərlər” proqramında çalışan Rafiq Həşimov maraqlı müəllif verilişləri ilə çoxsaylı tamaşaçı kütləsi tərəfindən sevilir. Bu layihə ilə biz onun

daha bir keyfiyyətini özümüz üçün müəyyən edə bildik. O, həm də xalqa, torpağa, onun dəyərlərinə, mənəviyyata böyük önəm verən və ehtiramla yanaşan bir insandır. Bununla belə, biz antologiya üzərində çalışan digər ziyalılarımızı da unutmamalıyıq. Nəşrin redaktorluğunu Səlim Babullaoglu edib. Xalq rəssamı Arif Hüseynov illüstrasiyaların müəllifi, Tərlan Qorçu isə bədii tərtibatçısıdır. Bundan əlavə, texniki işçilərin də əməyi vurğulanmalıdır. Beləliklə də kiçik, ancaq güclü bir komanda ortalığa aşiq ədəbiyyatının adına layiq iş çıxarıb. Azərbaycan cəmiyyətinin mənəvi abidəsi sayılacaq yaradıcılıq nümunələrinə, dastanlara yeni nəfəs verilib. Bu isə tarix, ədəbiyyat, mənəviyyat və əlbəttə ki, aşiq yaradıcılığı qarşısında misilsiz fədakarlıqdır.

Шахла Тахиргизы,

Вафа Аббасова,

ДОСТОЙНЫЙ ВКЛАД АШУГСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

(О книге «Антология древней литературы», опубликованной

Народным банком в рамках проекта «Народные сбережения»)

РЕЗЮМЕ

В нашей современной литературе эта публикация, которая считается событием ашугского творчества, является словом национального духа, двери сокровищницы открыты для людей, а также вклад в дух тысяч читателей и интеллектуалов.

В статье рассматриваются три тома Антологии литературы Ашуга, опубликованные Народным банком в рамках проекта «Народный сберегательный банк».

В первом томе сборника «Ашугская литература» была собрана «Ашугская поэзия», второй том назывался «Герой эпопеи», а третий том «Любовная эпопея».

Shahla Tahirgizi,

Vafa Abbasova

WORTHWHILE CONTRIBUTION TO ASHUG LITERATURE

(About the book “Ancient Literature Anthology” published by People’s Bank in the framework of the “People’s Savings” project)

SUMMARY

In our modern literature, this publication, which is considered an event of ashug creativity, is a word of the national spirit, the doors of the treasury are open to people, and also contribute to the spirit of thousands of readers and intellectuals.

The article deals with the three volumes of Anthology of Ashug Literature published by People’s Bank in the framework of the project “People’s Savings Bank”.

In the first volume of the collection “Ashug literature” was collected “Ashug poetry”, the second volume was called “Hero of the epic”, and the third volume was “Love epic”.

Рәयçиләр: prof. A.Məmmədova; dos. N.Mehrəliyeva